

Vuoden 2021 talousarvion toteutuminen

KH 28.02.2022 § 86
2320/02.02.00/2021

Peruskaupungin vuoden 2021 talousarvio oli talousarviomuutosten jälkeen 6,6 milj. euroa alijäämäinen. Joensuun Vesi -liikelaitos ja rahastot mukaan lukien talousarvio on 5,0 milj. euroa ylijäämäinen.

Alkuperäisen talousarvion mukainen peruskaupungin alijäämä oli 5,0 milj. euroa. Ulkoinen tulos (sis. liikelaitos ja rahastot) oli tasapainossa.

Kuntatalous selvisi toisesta koronavuodesta Suomen talouden ennakoitua paremman kehityksen sekä valtion koronatukitoimien johdosta hyvin. Ennakollisten tilinpäätöstietojen mukaan kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu tulos vuodelta 2021 oli 1,5 mrd. euroa. Kuntien menojen kasvu oli vuonna 2021 nopeaa – kasvu edellisvuoteen nähden oli jopa 8 %. Valtion koronatuett, ennakoitua parempi verokehitys sekä kertaluontoiset myyntivoitot paransivat kuntatalouden tilannetta. Kuntatalouden rakenteelliset ongelmat ovat kuitenkin edelleen olemassa ja kuntien väliset erot suuria.

Kaupungin vuoden 2021 tilinpäätöstiedot ovat valmistuneet. Koko kuntatalouden tavoin myös kaupungin vuoden 2021 talous muodostui ylijäämäiseksi. Vuoden 2021 tilikauden ylijäämä on tuloksenkäsittelyerien jälkeen 5,5 milj. euroa. Tilikauden tulosta paransi kaupungin rahastojen hyvä tulos, myönteinen verokehitys sekä valtion koronatuett. Peruskaupungin käyttötalous ylitti talousarvion.

Ulkaisen toimintakatteen muutos edellisvuoteen oli 6,7 %, kun se edellisvuonna oli 2,3 %. Vuosikateprosentti oli 144 %.

Ylijäämäisen talousarvion sekä talousarviossa arvioitua pienempänä toteutuneiden investointimenojen johdosta kaupungin lainakanta jäi arvioitua pienemmäksi. Asukaskohtainen lainakanta oli vuoden 2021 lopussa 3 041 euroa, kun se vuotta aiemmin oli 3 099 euroa.

Tilinpäätösesitys sisältää muutetun talousarvion mukaisesti varauksia tulevien vuosien investointeihin ja vahvistaa taseen ylijäämää. Ilman vuoden 2021 tulosta parantaneita kertaluontoisia eräjä sekä koronatukia kaupungin talous olisi kuitenkin ollut alijäämäinen. Kuluven vuoden talouden tilanne näyttää haasteellisemmalta valtion tukitoimien päättymisen myötä sekä tulevaisuusrahastoon kohdistuneen kertaluontoisen erän vaikutuksen poistuessa. Kaupungin talouden haasteena on sopeutuminen kohti koronavuoteen jälkeistä aikaa ja normaalia rahoitusuraa.

Kaupunginhallitus käsittelee varsinaisen tilinpäätöksen maaliskuun loppuun mennessä ja kaupunginvaltuusto kesäkuun loppuun mennessä. Tilinpäätöksessä talousarvion toteutumista ja toteutumiseen vaikuttaneita tekijöitä on kuvattu laajemmin.

Peruskaupunki

Käyttötalous

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on käyttötalousosan tulosalueen toimintakate lukuun ottamatta seuraavia kokonaisuuksia, joissa sitovuustaso on lueteltujen tulosalueiden toimintakatteiden summa:

- tulosalueet 210, 240, 245, 270, 280 (kaupunkirakennelautakunta, pl. 295 Tilakeskus)
- tulosalueet 400, 405, 410, 440 (kasvatus- ja koulutuslautakunta)
- tulosalueet 660, 690 (kulttuuri- ja liikuntalautakunta)

- tulosalueet 850, 860, 870, 880 (rakennus- ja ympäristölautakunta)

Lisäksi kaupunginvaltuustoon nähdessä sitovaa on Tilakeskus –taseyksikön tilikauden tulos (tulosalue 295).

Vuoden 2021 talousarvion käyttötalouden toimintakate oli 426,6 milj. euroa. Toteutumaksi muodostui 431,8 milj. euroa. Käyttötalouden talousarvio ylittyi 5,2 milj. euroa toteutumaprosentin ollessa 101,2 %. Peruskaupungin käyttötalouden muutos edellisvuoteen nähden oli 6,5 %. Oman toiminnan nettomenot kasvoivat 13,4 milj. euroa, 9,1 % ja Siun soten maksuosuudet (sis. pakollinen varaus) 13,1 milj. euroa, 5,1 %. Oman toiminnan kasvua selittää osaltaan vuoden 2020 matala vertailupohja, kun koronapandemian torjumiseksi toteutetut toimenpiteet pienensivät vuoden 2020 toimintamenoja. Vuonna 2020 oman toiminnan nettomenot laskivat -1,2 %.

Kaupunginvaltuuston sitovuustasolla talousarvio ylittyi kaupunginvaltuuston, työllistämisen, elinvoimapaalveluiden ja Siun soten maksuosuuksien tulosalueiden sekä kasvatus- ja koulutuslautakunnan osalta.

Kaupunginvaltuuston toimintakate ylittyi 0,08 milj. euroa. Ylitys kohdistui kokouspalkkioihin sekä ICT-kuluihin. Talousarviossa oli huomioitu määrärahavaraus valtuustokauden vaihtumiseen. Valtuustokauden alussa on kuitenkin ollut tavanomaista enemmän valtuuston koulutustilaisuuksia, lisäksi strategian valmistelun yhteydessä oli aiempaa enemmän pienryhmätyöskentelyä sekä strategian laatimiseen liittyviä kokoontumisia. ICT-palvelujen ylitys johtui valtuutettujen tietokoneiden ja niiden varusteiden uusimisesta valtuustokauden vaihtuessa.

Työllisyyspalvelujen tulosalue ylittyi 1,4 milj. euroa. Ylitys aiheutui käytännössä työmarkkinatuen maksuosuudesta, joka toteutui 1,6 milj. euroa talousarviossa arvioitua suurempana. Ylitys johtuu koronapandemian aiheuttamista muutoksista yleiseen työllisyystilanteeseen sekä poikkeustilaan liittyvistä lainsäädäntömuutoksista, jotka ovat lisänneet työmarkkinatuen saajien määrää.

Siun soten maksuosuuksien tulosalue ylitti valtuuston asettaman sitovuustason 6,5 milj. eurolla. Ylitys aiheutui vuoden 2021 aikana muutetun perussopimuksen mukaan maksetusta ylimääräisestä maksusta sekä varautumisesta Siun soten alijäämän käsittelyyn. Keväällä 2021 hyväksyttiin Siun soten perussopimuksen muutos. Muutetun perussopimuksen mukaisesti jäsenkunnat maksoivat vuonna 2021 ylimääräisen maksun, jolla katettiin kuntayhtymän vuoden 2020 tilinpäätöksen mukainen kumulatiivinen katettava alijäämä. Vuoden 2020 tilinpäätöksen mukainen Siun soten katettava alijäämä oli yhteensä 12,2 milj. euroa. Ylimääräisen maksun suuruutta laskettaessa huomioitiin perussopimuksen mukaisesti Siun sotelle vuonna 2021 maksetut, mutta vuoteen 2020 kohdistuneet koronasta aiheutuvien kustannusten kattamiseen kohdennetut valtionavustukset, joiden suuruus oli 1,7 milj. euroa. Ylimääräisen maksun suuruudeksi muodostui näin ollen 10,5 milj. euroa, josta Joensuun osuus on 4,6 milj. euroa.

Siun soten vuoden 2021 talousarvio laadittiin tasapainoon. Kuntien maksuosuuksien kasvu oli Siun soten esittämän mukainen. Vuoden 2021 talousarvion toteutuma muodostui kuitenkin arvioitua heikommaksi. Kuntayhtymän tilinpäätös on 4,4 milj. euroa alijäämäinen. Muutetun perussopimuksen mukainen ylimääräinen maksuosuus aiempien vuosien alijäämien kattamiseksi on kirjattu vuoden 2021 tuloksi, mikä osaltaan paransi Siun soten vuoden 2021 tulosta. Mikäli ylimääräistä maksuosuutta ei huomioitaisi, tulos olisi ollut noin 15 milj. euroa alijäämäinen.

Kuntayhtymän katettava alijäämä vuoden 2021 lopussa on 17,1 milj. euroa. Kaupungin osuus peruspääoman mukaan arvioituna on 7,44 milj. euroa. Vuoden 2020 tilinpäätös sisälsi 2020 pakollisen varauksen 5,32 milj. euron kuntayhtymän alijäämän kattamiseen. Tavoitteena oli, että pakollinen varaus olisi ollut mahdollista purkaa muutetun perussopimuksen mukaisen ylimääräisen maksun katteeksi. Koska kaupungin osuus Siun soten katettavasta alijäämästä on kasvanut vuoteen 2020 nähden, pakollista varausta ei kuitenkaan ole mahdollista

purkaa, vaan vuoden 2021 tilinpäätöksessä pakollisen varauksen määrää tulee korottaa 2,115 milj. eurolla. Pakollisen varauksen korotus on kirjattu vuoden 2021 menoksi.

Elinvoimapalveluihin kohdistui suhteellisen vähäinen noin 24 000 euron ylitys tulosalueelle kohdistettujen elinvoimaa tukevien toimenpiteiden johdosta. Yleishallinnon, konsernipalveluiden sekä Pohjois-Karjalan hankintatoimen tulosalueiden toimintakate jäi talousarviossa arvioitua pienemmäksi. Yleishallinnon talousarvion alitus oli vajaat 1,2 milj. euroa. Talousarvion toimintamenot toteutuivat arvioitua pienempänä. Kehittämishankkeiden vastualueen toteutuma jäi talousarviossa arvioitua pienemmäksi ekosysteemisopimuksen käynnistymisen viivästymisen seurauksena, lisäksi koronapandemian aiheuttamien rajoitustoimien vuoksi suurtahtumien sekä vieraanvaraisuuden toteutumat olivat talousarviossa arvioitua matalammat. Konsernipalveluiden tulosalueen talousarvio alittui 0,3 milj. euroa ja Pohjois-Karjalan hankintatoimen tulosalue 0,1 milj. euroa.

Hyvinvoinnin toimialalla kasvatusta- ja koulutuslautakunnan talousarvio ylittyi ja kulttuuri- ja liikuntalautakunnan talousarvio alittui valtuuston sitovuustasolla. Kasvatus- ja koulutuslautakunnan talousarvio ylittyi 2,3 milj. euroa. Tulosalueista talous- ja hallintopalvelut ylitti talousarvion organisaatiomuutoksen vuoksi runsaat 0,6 milj. euroa. Tulosalueelle kohdistui hyvinvoinnin toimintopalveluiden tiimin kustannukset, jotka aiemmin oli suurelta osin kohdistuneet muille tulosalueille. Hyvinvoinnin edistämisen palvelut alitti talousarvion 0,3 milj. euroa ja koulutuspalvelut ylitti talousarvion 1,7 milj. euroa. Hyvinvoinnin edistämisen palveluiden ja koulutuspalveluiden toteumaa tulee tarkastella kokonaisuutena johtuen talousarviorakenteen muutoksesta. Suurimmat ylitykset johtuivat koulutuspalveluissa palveluiden ostoista ja elintarvikekustannuksista. Varhaiskasvatuspalvelut ylitti talousarvion 0,2 milj. euroa, mikä johtui pääosin asiakasmaksulain uudistuksesta, joka alensi asiakasmaksukertymää talousarviossa arvioitua enemmän. Kulttuuri- ja liikuntalautakunnan talousarvio alittui 0,2 milj. eurolla, josta kulttuuripalveluihin kohdistui vajaat 0,1 milj. euroa ja liikuntapalveluihin runsas 0,1 milj. euroa.

Kaupunkirakennelautakunnan tulosalueella kaupunginvaltuustoon asettama sitovuustaso alittui tulosalueiden 210, 240, 245, 270, 280 yhteenlasketun tuloksen osalta 1,46 milj. euroa. Kaikkien tulosalueiden toimintakatteet toteutuivat talousarviota parempina. Talousarviota parempaa toteutumaa selittää erityisesti arvioitua korkeampana toteutuneet toimintatuotot. Tulokertymään vaikutti mm. joukkoliikenteen koronatuotot. Toimintamenoissa erityisesti henkilöstömenot ja palveluiden ostot toteutuivat arvioitua pienempänä.

Tilakeskuksen osalta kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on tilikauden tulostavoite, joka oli -0,448 milj. euroa. Toteutuma oli -0,45 milj. euroa. Toimintakate jäi ennusteen mukaisesti talousarviota pienemmäksi, mutta käytöstä osittain tai kokonaan poistettujen rakennusten arvonalentumisia jouduttiin kirjaamaan talousarviossa arvioitua enemmän.

Alueellinen jätelautakunta toteutui talousarvion mukaisesti. Rakennus- ja ympäristövaltuuston nähden sitova käyttötalouden osan toimintakate toteutui noin 0,1 milj. euroa talousarviota parempana. Yhteisten palvelujen, pysäköinninvalvonnan ja ympäristönsuojelun toimintakatteet toteutuivat talousarviota parempina. Rakennusvalvonnan toimintakate jäi tavoitetta alhaisemmaksi toimintatuottojen alittumisen vuoksi. Kaikkien tulosalueiden toimintakulut alittivat talousarviovarauksen.

Tarkastuslautakunnan toteutuma oli talousarvion mukainen. Osallisuus- ja vetovoimautakunnan talous toteutui hieman talousarviossa arvioitua paremmin.

Investoinnit

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on investointiosan tulosalueen menot ja yhdyskuntatekniikan osalta tulosalueen nettomenot.

Muutetun talousarvion investointiosan menot olivat 37,2 milj. euroa. Toteutuma oli 30,8 milj. euroa. Investointien nettomenot olivat talousarvion mukaan 32,9 milj. euroa ja toteutuma 25,0 milj. euroa. Investointiosa toteutui kaupunginvaltuuston sitovuustasolla talousarvion mukaisesti tai sitä paremmin. Investointimenojen talousarviota selvästi pienempää toteutumaa selittää erityisesti Tilakeskuksen ja Yhdyskuntatekniikan investointien toteutuma. Tilakeskuksen investointimenot toteutuivat 4,7 milj. euroa talousarviossa arvoitua pienempänä ja yhdyskuntatekniikka 0,9 milj. euroa pienempänä. Investointimenojen talousarviossa arvoitua matalampi toteutuminen johtuu pääosin siitä, että hankkeiden menoja siirtyy vuodelta 2021 vuodelle 2022. Myös yleishallinnon tulosalueen investointimenojen toteutuma jäi 0,7 milj. euroa arvoitua pienemmäksi. Tätä selittää maanhankinnan ja pääomasijoitusrahastojen määrärahojen toteutuminen talousarviossa arvoitua pienempinä.

Tuloslaskelma

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on tuloslaskelman korkomenojen ja muiden rahoitusmenojen yhteissumma.

Peruskaupungin tilikauden tulos on 0,3 milj. euroa ylijäämäinen. Tuloksenkäsittelyerien jälkeen tilikauden alijäämä on 4,0 milj. euroa. Toimintatuloja kertyi ennen sisäisten erien eliminointia 103,9 milj. euroa ja toimintamenoja 539,7 milj. euroa. Toimintatulojen toteutuma oli 107,4 % ja toimintamenojen 102,4 %. Toimintakate oli 431,8 milj. euroa toteutumaprosentin ollessa 101,2 %.

Verotuloja kertyi 296,2 milj. euroa. Verotulokertymä ylitti muutetun talousarvion 7,4 milj. eurolla loppuvuoden ennakoitua parempien verotilitysten johdosta. Joensuun verotulojen kasvu vuoteen 2020 nähden oli 8,1 %, kun kuntien yhteenlaskettu verokertymä kasvoi 6,5 %.

Kunnallisverotilitykset kasvoivat koko maan tasolla 2,3 %. Joensuun verotulot kasvoivat 4,2 % ollen 241,7 milj. euroa. Koko maan tasolla verokertymää kasvatti Suomen talouden suhteellisen hyvän kehitys koronapandemian jatkumisesta huolimatta. Joensuun koko maata vahvempaa kasvua selittää kaupungin jako-osuuden nousu.

Koko maan tasolla yhteisöverokertymän kasvu oli vuonna 2021 vahvaa ja kasvua kertyi 44,6 % (noin 870 milj. euroa). Kuntien jako-osuutta nostettiin osana kuntatalouden koronapandemiaan liittyvää tukipaketti määräaikaisesti 10 % -yksiköllä, minkä vaikutus oli 610 milj. euroa. Yhteisöverokertymää nosti myös varhaiskasvatusmaksujen alennus, jonka vaikutusten kompensointi kunnille toteutettiin korottamalla kuntien yhteisöveron jako-osuutta pysyvästi 2 %-yksiköllä. Muutos nosti kuntien yhteisöverokertymää 100 milj. eurolla. Kaupungin yhteisöverokertymä oli 32,5 milj. euroa, kasvua 47,0 %. Koko maata hieman suurempi kasvu selittyy kaupungin jako-osuuden kasvulla vuoteen 2020 nähden. Joensuun osalta määräaikaisen yhteisövero-osuuden korotus nosti yhteisöverotilityksiä noin 7 milj. eurolla vuonna 2021.

Kiinteistöverokertymä kasvoi koko maan tasolla 12,3 % vuoteen 2020 nähden. Kertymän kasvun taustalla oli siirtyminen kiinteistöveron joustavaan valmistumiseen, joka siirsi osan vuoden 2020 kiinteistöverotilityksistä vuoden 2021 puolelle, toisaalta edelleen osa vuoden 2021 tilityksistä siirtyi vuodelle 2022. Joensuun kiinteistöverokertymä oli 22,0 milj. euroa, 10,2 % edellisvuotta suurempi.

Valtionosuuksia kertyi 164,8 milj. euroa, kun talousarviossa määräksi arvioitiin 165,0 milj. euroa. Kaupungin saamat valtionosuudet laskivat edellisvuoteen nähden 3,8 %. Koko maan tasolla valtionosuudet alenivat 8 %. Valtionosuuskertymän alentumista selittää se, että vuonna 2020 valtion koronatuista merkittävä osa kohdistettiin valtionosuuksien kautta. Vuonna 2021 merkittävä osa tuista maksettiin valtionavustuksina. Pohjois-Karjalassa sosiaali- ja terveystalouden kustannusten kattamiseen kohdennetut tuet haki Siun sote.

Rahoitustuotot ja -kulut toteutuivat 0,66 milj. euroa budjetoitua paremmin. Kaupungin lainatarve jäi vuoden 2021 aikana ennakoitua pienemmäksi, mikä

vaikutti vuoden 2021 korkomenoja alentavasti. Toisaalta lyhytaikaisen rahoituksen korko säilyi vuoden aikana negatiivisena.

Peruskaupungin vuosikate oli 30,1 milj. euroa, kun talousarvion mukainen vuosikate oli 27,5 milj. euroa.

Suunnitelman mukaisia poistoja kertyi 27,7 milj. euroa ja arvonalentumisia tehtiin 2,1 milj. eurolla. Arvonalentumiset kohdistuivat pääosin käytöstä poistettuihin rakennuksiin. Talousarvion mukaiset suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset olivat yhteensä 28,7 milj. euroa.

Rahoituslaskelma

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on rahoituslaskelman antolainojen lisäys sekä pitkäaikaisten lainojen lisäyksen ja vähennyksen erotus (nettolainanoton tarve).

Rahoituslaskelman antolainojen lisäys oli 0,6 milj. euroa ja sisältää Joensuun Kodeille myönnetty kolmassijalainat sekä siirto- ja palautuskelpoiset liittymismaksut. Talousarviossa antolainojen lisäykseksi oli arvioitu 0,6 milj. euroa. Antolainasaamiset vähenivät 1,5 milj. euroa.

Vuoden 2021 aikana nostettiin uutta pitkäaikaista lainaa 30,0 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 34,4 milj. eurolla. Lyhytaikaisten lainojen määrä kasvoi 0,8 milj. euroa.

Kaupungin lainakanta oli 235 milj. euroa, 3 041 euroa/asukas. Lainakanta pieneni vuoteen 2020 nähden, jolloin lainaa oli 239 milj. euroa, 3 099 euroa/asukas. Lainakanta jäi muutetussa talousarviossa arvioitua pienemmäksi erityisesti sen johdosta, että investointimenojen toteutuma jäi arvioitua pienemmäksi.

Joensuun Vesi -liikelaitos ja rahastot

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa taloudellisten tavoitteiden osalta on Joensuun Vesi -liikelaitoksen tuloslaskelman tilikauden tulos sekä liikelaitosten maksama korvaus peruspääomasta.

Joensuun Veden tilikauden tulos ennen satunnaisia eriä ja varauksia oli 2,9 milj. euroa ja tilikauden ylijäämä tilinpäätössiirtojen jälkeen 1,5 milj. euroa. Talousarvion mukainen tavoite ennen satunnaisia eriä ja varauksia oli 2,65 milj. euroa, joten liikelaitos saavutti asetetun taloudellisen tavoitteen. Liikelaitoksen maksama korvaus peruspääomasta oli talousarvion mukainen 0,818 milj. euroa.

Sijoitusmarkkinoiden kehitys oli vuoden 2021 aikana myönteistä. Rahastojen yhteenlaskettu markkina-arvio oli vuoden lopussa 115,2 milj. euroa, joka oli 7,7 milj. euroa, 7,1 % edellistä vuodenvaihdetta korkeammalla tasolla. Rahastojen markkina-arvojen kehitystavoitteeksi asetettiin alkuperäisessä talousarviossa 2,5 %, joka toteutui. Rahastojen tilikauden tulokseksi muodostui noin 12,5 milj. euroa, kun muutetun talousarvion mukainen tavoite oli 11,5 milj. euroa. Rahastojen tilikauden tulosta paransi tulevaisuusrahaston varainhoitajan vaihdon seurauksena kirjautunut kertaluontoinen noin 8 milj. euron arvopapereiden luovutusvoittotulo. Rahastojen sääntöjen mukaan tulevaisuusrahaston tuloksesta tehdään rakennuskustannusindeksiin muutosta vastaava siirto rahastopääomaan. Rahastosiirron suuruudeksi muodostuu 4,4 milj. euroa.

Yhteenveto

Kunnan tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien ohjeiden mukaisesti kaupunginvaltuuston tulee ottaa kantaa mahdollisiin talousarvion sitovuustasojen poikkeamiin ennen tilinpäätöksen hyväksymistä.

Peruskaupungin käyttötalouden, investointimenojen ja tuloslaskelman toteutuminen sekä ulkoinen tulos ja ulkoisen tuloksen yhteenveto ovat pykälän

liitteenä. Pykälän liitteenä on esitetty myös yhteenveto kaupunginvaltuuston asettamien sitovuustasojen toteutumisesta.

Valmistelija: talousjohtaja

Kaupunginjohtajan päätösehdotus:

Kaupunginhallitus ehdottaa, että kaupunginvaltuusto päättää

merkitä vuoden 2021 tilikauden toteutumisen tiedoksi ja hyväksyä liitteissä esitetyt sitovien tavoitteiden poikkeamat.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Talousjohtaja Satu Huikuri oli kokouksessa asiantuntijana asian käsittelyn aikana.